

Сардак С. Е. Побудова національної політики розвитку людських ресурсів у глобальній економічній системі / С. Е. Сардак // Економічний простір. Збірник наукових праць. – Д. : ПДАБА. – 2010. – Вип. 38. – С. 27 – 33.

УДК 330.3

ПОБУДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ

к.е.н. Сардак Сергій Едуардович

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Анотація. У статті досліджується питання необхідності побудови національної політики розвитку людських ресурсів в умовах глобалізації світової економіки. Розроблено механізм реалізації національної політики розвитку людських ресурсів в Україні. Запропоновано перспективні принципи управління розвитком людських ресурсів.

Annotation. In the article the question of necessity of construction of a national policy of development of human resources in the conditions of economic globalization is investigated. The mechanism of realization of a national policy of development of human resources in Ukraine is developed. Perspective principles of management development of human capitals are offered.

Ключові слова: людський розвиток, людські ресурси, глобалізація економіки, національна політика.

Keywords: human development, human capitals, globalization of economy, national policy.

Актуальність проблеми. Формування глобальної економічної системи обумовлює створення нового інформаційного суспільства у якому переплітаються національні економіки, будуються світові ринки, змінюється структура виробництва, інформації та капіталу, поширюється інтелектуальна діяльність, трансформуються цінності. Необхідно враховувати практичні реалії світового ринку праці, на якому уніфікуються, стандартизуються й поступово підвищуються вимоги до людських ресурсів у сфері загальної та професійно-технічної освіти, шкільної і професійної орієнтації, професійної підготовки, безперервного навчання та трудової діяльності, чим обмежується або поширюється можливість соціально-економічного зростання національних економік. Відповідно, спрямування і динаміка соціально-економічного розвитку, вимагають переосмислення ролі й форм розвитку людських ресурсів,

що є проблемою актуальною та своєчасною сучасним вітчизняним потребам науки і практики [1, 4].

Аналіз останніх наукових досліджень. Світова спільнота дійшла до визнання важливості питання управління розвитком людських ресурсів, які постають основою економічного, соціального та економічного розвитку, і встановила взаємозв'язок між розвитком людських ресурсів й суспільними цілями. Наприклад, цьому є свідченням: “Рекомендація щодо професійної орієнтації і професійної підготовки в галузі розвитку людських ресурсів” № 150 Генеральної конференції (ГК) Міжнародної організації праці (МОП) від 04.06.1975 р.; “Конвенція про професійну орієнтацію та професійну підготовку в галузі розвитку людських ресурсів” № 142 ГК МОП від 23.06.1975 р. (яка була ратифікована Верховною Радою СРСР 03.05.1979 р.); висновки щодо підготовки кадрів і розвитку людських ресурсів, прийняті на 88-й сесії МОП (2000 р.); “Рекомендація про розвиток людських ресурсів: освіта, підготовка кадрів і безперервне навчання” № 195, прийнята ГК МОП 01.06.2004 р. Даним питанням займається Програма розвитку ООН (ПРООН), яка з 1990 р. щорічно готує “Доповіді про людський розвиток”. Всесвітньо відомими є праці вчених виконані у рамках роботи Римського клубу – А. Кінга, Д. Медоуз, М. Месаровича, Е. Пестеля, Д. Форрестера, Р. Шнайдера. У вітчизняній науковій літературі значущими працями у сфері управління розвитком людських ресурсів постають публікації О. Бутнік-Сіверського, О. Грішнєвої, Т. Заяць, Г. Козлової, В. Колпакова, В. Кравченко, Е. Лібанової, Л. Мельника, Т. Мехедової, В. Никифорова, В. Савченко, В. Чижової.

Але практичні реалії сьогодення свідчать про недостатність фундаментальних і прикладних досліджень у вітчизняному науковому просторі щодо визначення науково-методичних основ управління розвитком людських ресурсів у контексті розгортання загально-національної політики [5]. Це висуває необхідність побудови в Україні формалізованої національної політики розвитку людських ресурсів, яка б враховувала тенденції розвитку світового господарства та особливості стану вітчизняної економіки і була б спрямована

на покращення якості й конкурентоспроможності вітчизняних людських ресурсів [7].

Мета роботи. Метою статті є дослідження питання необхідності побудови національної політики розвитку людських ресурсів в умовах глобалізації світової економіки. Під час дослідження було поставлено та вирішено наступні завдання: розгляд номінальної та реальної політики розвитку людських ресурсів в Україні, розробка механізму реалізації національної політики, визначення перспективних принципів управління розвитком людських ресурсів. Методологічною основою роботи були методи порівняльного аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнень.

Викладення основного матеріалу дослідження. Термін “національна політика розвитку людських ресурсів” можна розуміти як сукупність заходів і форм державного впливу в сфері покращення конкурентоспроможності та розкриття людського потенціалу населення країни. Але для здійснення аналізу сучасної національної політики розвитку людських ресурсів в Україні необхідно розглянути її дві форми втілення – номінальну та реальну.

Номінальна національна політика розвитку людських ресурсів знаходить своє вираження та формалізацію у законодавстві, соціальних нормах поведінки, світогляді нації, етиці та різного роду інститутах. Але чітких ознак номінальна національна політика розвитку людських ресурсів в Україні не набула, тому що й досі не розкрито стратегічні орієнтири майбутнього суспільства, недостатньо чітко визначено роль людини у бутті, немає дієздатних механізмів реалізації свободи волевиявлення, розширення можливостей вибору людини, ведення належного способу життя та набуття людського капіталу у національному вимірі. Українське суспільство лише наближається до концептуального визначення номінальної національної політики розвитку людських ресурсів у вигляді вітчизняних та ратифікованих міжнародних нормативно-правових актів, які переважно охоплюють питання функціонування, а не розвитку людських ресурсів. І пріоритети у існуючих законодавчих документах більше стосуються природних, паливно-енергетичних і фінансових ресурсів, а також

економічної, культурної, енергетичної, інформаційної та кредитної політики. Проте позитивним зрушенням постає актуалізація даної проблематики у політичних та наукових колах, чому слугують прикладом розширення законодавчого поля (наприклад, прийняття Закону України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки” та “Стратегії демографічного розвитку України на 2006-2015 роки”), проведення наукових конференцій, збільшення наукових досліджень та інформаційних продуктів, залучення неурядових організацій і широких верств населення.

Реальна національна політика розвитку людських ресурсів є фактичним проявом можливості покращення конкурентоспроможності та розкриття людського потенціалу. Але динаміка національного виробництва, демографічної ситуації, масштабів міжнародної трудової міграції українців, інноваційної активності, темпів зростання заробітної плати, основних показників вітчизняного ринку праці, стану охорони здоров'я, соціального забезпечення, освіти та навколишнього природного середовища свідчать про неефективність реальної національної політики розвитку людських ресурсів [6]. Це підтверджується і рейтингом України у провідному світовому показнику людського розвитку – індексі людського розвитку (ІЛР) (табл. 1).

Таблиця 1

Індекс людського розвитку України [2]

Рік Звіту ООН	Рік моніторингу	ІЛР України	Рейтинг України за ІЛР	Кількість країн у рейтингу ІЛР
1993	1990	0,800	45	177
1998	1995	0,748	102	174
1999	1997	0,721	91	174
2000	1998	0,744	78	174
2001	1999	0,742	74	162
2002	2000	0,755	80	173
2003	2001	0,766	75	175
2004	2002	0,777	70	177
2005	2003	0,766	78	177
2006	2004	0,774	77	177
2007	2005	0,788	76	177
2008	2006	0,786	83	179

Виходячи з аналізу вищенаведених даних, можна стверджувати що національна політика розвитку людських ресурсів потребує не удосконалення, а теоретичної та практичної сформованості й побудови. За нашою думкою, головною причиною даного стану є розбалансування (за дохідністю, попитом, нагромадженням, престижністю) видів економічної діяльності, неузгодженість структуроутворюючих складових національної економіки та великий обсяг тіньової економіки, що негативно впливає на розвиток людських ресурсів. Відповідно побудувати національну політику розвитку людських ресурсів можна при адаптації різних видів внутрішньо- та зовнішньодержавної політики і застосуванні запропонованих автором комплексних заходів (табл. 2).

Таблиця 2

Механізм реалізації національної політики розвитку людських ресурсів в Україні

Ієрархія складових	Складові політики розвитку людських ресурсів	Вид національної політики	Зміст заходів
1	Проектування	Науково-технічна політика Бюджетна політика	Інжиніринг нової парадигми розвитку людських ресурсів, наукові дослідження, державне прогнозування планування та програмування розвитку людських ресурсів, мотивування продукування нових знань
2	Виробництво	Виробнича політика	Розбудова депресивних регіонів і галузей, економічне зростання виробництва і побудова нових виробничих об'єктів
3	Розподіл	Розподільна політика Законодавча політика Міграційна політика	Заходи державного регулювання економіки в сфері розподілу трудових ресурсів: контроль якості життя населення, держзамовлення, регулювання попиту і пропозиції на ринку праці України, регулювання міжнародного руху людських ресурсів
4	Обмін	Політика зайнятості	Державне управління економікою (безперебійне функціонування та саморегулювання ринку праці, активізація самозайнятості)
5	Споживання	Споживча політика Соціальна політика	Зменшення соціальної нерівності, підвищення державних гарантій, стандартів і рівня життя
6	Накопичення	Фінансово-кредитна політика Страхова	Забезпечення окупності витрат на людський розвиток, розробка механізму зберігання людського капіталу, формування амортизаційної політики у сфері набуття людського капіталу,

		політика	формування механізму зв'язку фондового ринку із розвитком людських ресурсів
7	Відтворення	Демографічна політика Інвестиційна політика Житлова політика	Створення умов для якісної репродуктивності людських ресурсів, забезпечення можливості реалізації людського капіталу і отримання зисків у майбутньому, застосування державних програм
8	Розвиток	Освітня політика Інформаційна політика Маркетингова політика	Перебудова концепції освіти у суспільстві; удосконалення якості освіти; покращення профорієнтації, професійної діагностики, навчання та підвищення кваліфікації; створення можливості повної реалізації людського потенціалу; забезпечення безперервного набуття людського капіталу; заохочення творчості в суспільстві; пропаганда конструктивного суспільного розвитку; створення інформаційних центрів з людського розвитку

Перспективними принципами управління розвитком людських ресурсів при реалізації національної політики розвитку людських ресурсів в Україні повинні стати:

- забезпечення можливості реалізації творчої підприємницької ініціативи для пересічних громадян;
- розробка та застосування нової системи оцінювання людського потенціалу для визначення перспектив розвитку людини-працівника;
- створення умов вибору видів діяльності найбільш підходящих для потенціалу людини;
- підвищення продуктивності освіти і її випереджаюче спрямування;
- обов'язкове забезпечення людського розвитку (отримання освіти, навчання, підвищення кваліфікації та стажування) для усіх вікових груп населення, соціально реабілітованих осіб та інвалідів;
- поєднання зусиль усіх соціальних інститутів (влади, церкви, профспілок, культурно-просвітницьких установ, шкіл тощо) для людського розвитку суспільства;
- побудова механізму отримання соціально-економічних зисків від міжнародної трудової міграції;

- упровадження механізму комплексно-системної відповідальності держави та громадян за людський розвиток працездатного, працездатного та непрацездатного населення;
- мотивація та стимулювання людського розвитку у суспільстві;
- пропаганда концепції саморозвитку;
- зміцнення ринкових механізмів самоорганізації.

У цьому контексті треба відзначити що якісно реалізувати вищенаведені пропозиції можна було б у разі наявності органу в структурі державної влади (наприклад, це може бути Національна рада з розвитку людських ресурсів [3]), який би мав повноваження розробки концептуальних та прикладних механізмів розвитку людських ресурсів у національному господарстві за рахунок координації питання управління розвитком людських ресурсів на рівні зв'язків із міжнародними організаціями та вітчизняними органами місцевого самоврядування, профспілками, регіональними, галузевими, підприємницькими та політичними організаціями.

Висновки та перспективи подальших наукових розробок у даному напрямі. Підсумовуючи вищенаведений матеріал, треба відзначити, що розвиток світової економіки в умовах глобалізації стимулює країни до перегляду відношення щодо розвитку людських ресурсів. І для сталого економічного розвитку національного господарства України у стратегічному вимірі й економічного зростання у поточному періоді, необхідно побудувати національну політику розвитку людських ресурсів.

Результати отримані в процесі проведеного дослідження надають можливість подальшого удосконалення науково-методичних основ управління розвитком людських ресурсів. Перспективним напрямом подальших досліджень є визначення прикладних аспектів реалізації національної політики розвитку людських ресурсів в Україні.

Список використаних джерел.

1. Бутнік-Сіверський О. Б. Національна політика розвитку інтелектуального капіталу з позиції глобалізації економіки / О. Б. Бутнік-Сіверський // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2005. – № 1. – С. 50 – 57.
2. Звіт з людського розвитку в Україні за 2008 рік. Людський розвиток і європейський вибір України. – Режим доступу : www.undp.org.ua. – Назва з екрану.
3. Козлова Г. Стратегічні положення концепції розвитку людських ресурсів в Україні / Г. Козлова, В. Кравченко, В. Никифоренко // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2005. – № 3. – С. 134 – 142.
4. Мехедова Т. М. Людський капітал: концепція, напрямки розвитку / Т. М. Мехедова // Проблеми економіки. – 2006. – Вип. 9. – С. 23 – 27.
5. Соціальний розвиток України : сучасні трансформації та перспективи / С. І. Бандур, Т. А. Заяць, В. І. Куценко та ін. За заг. ред. д-ра екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України Б. М. Данилишина. – 2-ге вид. доповн. і переробл. Черкаси : Брама-Україна, 2006. – 620 с.
6. Статистична інформація Державного комітету статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua. – Назва з екрану.
7. Чижова В.І. Людський потенціал у формуванні систем науково-інноваційної діяльності // Зайнятість та ринок праці. – Вип. 20. – 2005. – С. 17 – 24.
8. Сардак С. Е. Міжнародний маркетинг людських ресурсів як основа гео економічної стратегії України / С. Е. Сардак // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 12. – С. 149 – 156.